

Motion till riksdagen 2018/19:757

av **Jonas Sjöstedt m.fl. (V)**

En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämfäställdhet och hållbar utveckling

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut	2
3 Inledning	6
3.1 En orättvis värld	6
3.2 Utvecklings- och biståndspolitik	7
4 Demokrati och mänskliga rättigheter	9
5 En feministisk utvecklingspolitik	11
6 Barns rättigheter	11
7 Hbtq-frågor i utvecklingspolitiken	13
8 Folkrörelsernas roll i utvecklingspolitiken	14
9 Fackliga rättigheter i utvecklingspolitiken	15
10 PGU – Sveriges politik för global utveckling	16
11 Agenda 2030	17
12 En utvecklingspolitik för rättvisa, jämfäställdhet och hållbar utveckling	18
12.1 Klimaträttvisa	19
12.2 Migration	20
12.3 Vapenexport	22
12.4 Skatteflykt och skatteundandragande	23
12.5 Vatten och sanitet	24
12.6 EU:s utvecklingspolitik	25
12.7 Handel och företags ansvar	27
12.8 Skuldavskrivningar	29
12.9 IMF och Världsbanken	30

13 En biståndspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling	33
13.1 En feministisk biståndspolitik.....	34
13.2 Klimatbistånd.....	37
13.3 Rätten till utbildning	37
13.4 Privatsektorbistånd	38
13.5 Värna biståndet	39
13.6 Öka biståndets förutsägbarhet.....	41
13.7 Transparens.....	42
13.8 Det multilaterala biståndet.....	42

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jämställdhetsperspektivet måste omsättas i praktiken genom hela den svenska utvecklingspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med förslag på åtgärder utifrån Sidas kartläggning av myndighetens arbete med barnrättsperspektivet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN bör verka för att stärka barnrättsperspektivet inom det humanitära biståndet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur stödet till hbtq-organisationer i mottagarländerna kan förstärkas och göras mer flexibelt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda effekterna av kraven på egeninsatser inom biståndet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att Global Deal får ett tydligt stöd och tillräcklig finansiering och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med tydliga förslag på hur man ska hantera de hinder för utveckling som beskrivs i skrivelsen Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige måste koppla allt bistånds- och utvecklingsarbete till uppfyllandet av Agenda 2030 och Sveriges politik för global utveckling och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör slå fast att Sverige aldrig som enskilt land eller som medlem i EU ska medverka till att bistånd används för att stoppa människor på flykt och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör avstå från vapenexport i sitt exportfrämjande arbete och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, inom IMF och Världsbanken bör verka för att privatisering av vattenresurser stoppas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges arbete med vatten och sanitet behöver fokusera på att långsiktigt stärka och bygga nationella system och institutioner som kan tillhandahålla hållbara vatten- och sanitetstjänster och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt bör verka för att EU och dess medlemsländer snarast tar fram en tydlig färdplan för hur de ska nå sina biståndsmål och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en ökad samstämmighet och effektivitet i EU:s utvecklingspolitik och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om ökad insyn i den verksamhet som Exportkreditnämnden (EKN) och Svensk Exportkredit (SEK) bedriver och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med mer konkreta förslag på hur svenskt exportfrämjande ska bli samstämmigt med politiken för global utveckling och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag utifrån Statskontorets rapport FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att de fattigaste länderna får totala och villkorlösa skuldavskrivningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för en global skuldrevision enligt norsk modell för att undersöka vilka fordringar som är legitima och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som i EU och FN bör agera för att uppmärksamma frågan om den växande skuldbördan och ta fram en strategi för att förebygga kommande skuldkriser och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en fortsatt revidering av röstfördelningen i IMF:s och Världsbankens högsta beslutande organ, guvernörsstyrelsen, för att öka utvecklingsländernas inflytande och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i IMF och Världsbanken bör verka för en reformering av institutionernas makroekonomiska krav för att öka möjligheterna för låntagare att själva utforma sin ekonomiska politik och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att IMF:s och Världsbankens verksamhet anpassas till Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att allt utvecklingsbistånd ska följa biståndseffektivitetsagendan, utgå från respektive mottagarlands egna behov, respektera dess suveränitet och inte förknippas med ekonomiska villkor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och

- rättigheter (SRHR) till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten samt verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka stödet till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i det humanitära biståndet och tillkännager detta för regeringen.
 29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom utvecklingssamarbetet bör verka för inkluderande utbildning av hög kvalitet och trygga skolor för både flickor och pojkar och tillkännager detta för regeringen.
 30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingssamarbete, inklusive de inom den privata sektorn, ska följa Sveriges politik för global utveckling samt den svenska politikens utvecklingsmål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att förändringarna i Dacs regelverk inte leder till en urholkning av biståndet och tillkännager detta för regeringen.
 32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör följa Norges exempel och införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis och tillkännager detta för regeringen.
 33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att stoppa förslaget att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
 34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för förändringar av Dacs regelverk så att biståndet värnas och kostnader för flyktmottagande, skuldavskrivningar och utländska studenter inte ska kunna räknas som bistånd och tillkännager detta för regeringen.
 35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur biståndets bristande förutsägbarhet till följd av växelkursfluktuationer kan motverkas och tillkännager detta för regeringen.
 36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör stärka transparensen inom biståndet inom de områden där det i dag finns brister och tillkännager detta för regeringen.
 37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till det multilaterala biståndet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

3 Inledning

Vänsterpartiet vill se en rättvis och jämlik värld där alla människor har samma möjligheter och frihet att leva de liv de vill. Vi vill se en värld där alla människor kan leva i frihet från fattigdom, frihet från orättvisor, frihet från våld, frihet från rasism, frihet till våra kroppar och till vår kärlek, frihet att se våra barn växa upp i trygghet och få den kunskap och det stöd de behöver för att bli det bästa de kan. Vi vill att alla människor ska kunna ha ett arbetsliv där vi förverkligar oss själva och där vi får en god

lön och pension. Varje människas frihet hänger samman med alla människors frihet, med ett samhälle som tillåter och gör den möjlig. Det är i rättvisa och jämlika samhällen människors frihet växer sig som starkast. Vänsterpartiet arbetar för att skapa ett samhälle för alla – inte bara några få.

3.1 En orättvis värld

Den extrema fattigdomen i världen – antalet människor som lever på mindre än 1,9 USD per dag – har minskat dramatiskt de senaste decennierna. Dock lever fortfarande mer än halva jordens befolkning på mellan 2 och 10 USD om dagen. Åtta av tio barn får i dag vaccin mot mässling. Medellivslängden i världen har stigit till 70 år och barnadödligheten sjunkit till under 5 procent. Mödradödligheten har halverats till följd av en snabb utveckling på 2000-talet, även om millenniemålet om att minska mödradödligheten med tre fjärdedelar inte har nåtts. Barnadödligheten har också halverats och minskat i alla världens regioner.

Samtidigt rapporterar FN att andelen svältande människor av världens befolkning ökar för andra året i rad. Förra året var första gången andelen svältande människor ökade på över ett decennium. Antalet svältande började stiga redan 2014. 821 miljoner människor drabbades av svält under 2017 till följd av konflikter, klimatpåverkan och bristande resurser.

Vår värld är trots en hel del förbättringar fortfarande präglad av djupa orättvisor. Klyftorna är stora mellan fattiga och rika länder, mellan fattiga och rika människor – även inom såväl fattiga som rika länder – samt mellan kvinnor och män. Den rikaste procenten äger redan lika mycket som de övriga 99 procenten, och klyftorna ökar stadigt. Oxfams rapport Reward work, not wealth visar att 82 procent av förmögenhetstillväxten under 2017 gick till den rikaste procenten av världens befolkning. Den fattigaste halvan av jorden befolkning, som utgör 3,7 miljarder människor, fick ingen ökning alls. 2017 ökade antalet dollarmiljardärer snabbare än något tidigare år, 90 procent av dem är män. Dollarmiljardärernas förmögenhetsökning mellan mars 2016 och mars 2017 uppgick till 762 miljarder USD. Den summan hade kunnat utrota den extrema fattigdomen sju gånger om.

Fattigdomen, ojämlikheten och ojämställdheten får konsekvenser. Över 650 miljoner människor saknar i dag tillgång till rent vatten. Var 90:e sekund dör en kvinna till följd av komplikationer vid en graviditet. Av dessa dödsfall sker 99 procent i fattiga länder. Samtidigt ser vi hur demokratin är på tillbakagång runt om i världen. Reaktionära, patriarkala och rasistiska strömningar, ofta med stöd av en ekonomisk elit, skördar framgångar genom att rikta udden mot de redan mest utsatta och förstöra miljön och klimatet. I denna tid behövs en kraftfull politik för jämlikhet, rättvisa och hållbar global utveckling.

3.2 Utvecklings- och biståndspolitik

Det finns tillräckligt med resurser för att utrota fattigdomen och ge alla människor ett värdigt liv. I stället för en rättvis fördelning hamnar merparten av världens resurser fortfarande i den rika delen av världen och hos den rikaste delen av befolkningen. Vår värld är orättvis därför att det finns de som tjänar på orättvisorna. Vänsterpartiet menar att utveckling och fattigdomsbekämpning kräver en rad åtgärder på en rad områden:

skuldavskrivningar, en klimatpolitik där de rika länderna och de multinationella företagen tar sitt ansvar, ett skarpare regelverk för vapenhandel, tydligare globala regler för utländska investeringar och rättvisa handelsregler, ett stopp för skatteflykt och skatteundandragande samt en effektiv biståndspolitik som följer och slår vakt om biståndets principer. I grunden anser vi att det krävs en ny ekonomisk världsordning med en tydlig omfördelning av makt och resurser från rika länder och rika människor till fattiga länder och fattiga människor, och från män till kvinnor.

Biståndspolitiken är en del av utvecklingspolitiken, en viktig komponent för att nå utvecklingsmålen och utrota fattigdomen, men långt ifrån den enda vägen. Det samlade globala biståndet uppgår till omkring 175 miljarder USD per år. För varje biståndskrona som går från den rika delen av världen till den fattiga går över tio kronor i motsatt riktning i form av skatte- och kapitalflykt. Att vända denna utveckling är en central del i arbetet med att skapa en mer jämlik värld. Utifrån det samlade biståndets relativt sett små summor är det extra viktigt att värna biståndet. Det är också centralt att den samstämmighetspolitik som slagits fast både inom den svenska utvecklingspolitiken och inom EU och FN får ett mer kraftfullt genomslag. Det är endast så vi kan nå en mer rättvis värld.

När det gäller biståndet ledde finanskrisen 2008 till att världens givarländer i allt mindre utsträckning lever upp till sina biståndsåtaganden. Detta samtidigt som krisen slog som hårdast mot många fattiga länder som fått det ännu svårare att på egen hand ta sig ur fattigdom. I dag är vi långt ifrån FN:s mål från 1970 om att givarländerna ska avsätta 0,7 procent av sin BNI till bistånd. Även om det globala biståndet ökar räknat i USD så har det legat stilla på 0,3 procent av givarländernas BNI sedan 2005. Samtidigt ser vi hur utrikespolitiken och biståndspolitiken påverkas av nationalistiska strömningar och inrikespolitiska ambitioner.

Den svenska utvecklingspolitiken har förbättrats i och med regeringsskiftet 2014. Uppdateringen av Sveriges politik för global utveckling (PGU) och sammankopplingen med Agenda 2030 samt det nya policyramverket är steg i rätt riktning. Så också den feministiska utrikespolitiken som innehåller många förslag som Vänsterpartiet tidigare motionerat om och drivit. Men vi vill mer än så.

4 Demokrati och mänskliga rättigheter

För Vänsterpartiet är demokrati och mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna där mötesfrihet, organisationsfrihet, strejkrätt, yttrandefrihet samt allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt läggs vid sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändiga för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. När alla människor på allvar har möjlighet att bestämma över sina egna liv kan verklig demokrati uppnås.

Amnesty konstaterar i sin årsrapport om situationen för de mänskliga rättigheterna 2017/2018 att ingen av oss kan ta dessa rättigheter för givna när vi i år, 2018, firar 70-årsjubileet av FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna. Framväxten av en alltmer demoniserande politik märks världen över, med de systematiska övergreppen på rohingyer och massflykten från Myanmar som ett tydligt exempel och Kinas

övergrepp mot uigurer som ett annat. Krigen i Jemen och Syrien, konflikten i Sydsudan och omvärldens oförmåga att hantera dem samt ta hand om de människor som flyr från våldet beskrivs också som misslyckanden för världssamfundet. Den rika delen av världens, framför allt EU:s och USA:s, oförmåga att stå upp för flyktingars mänskliga rättigheter möter skarp kritik från Amnesty.

I flera länder runt om i världen är situationen fortsatt svår när det gäller mötesfrihet och föreningsfrihet. I Turkiet fortsätter de godtyckliga och hårdföra inskränkningarna i civilsamhället till följd av det misslyckade kuppförsoket 2016. Kinas behandling av individer och organisationer som uppfattas som regimkritiska är hårdare än tidigare. I Ryssland arresteras fredliga demonstranter, journalister och åskådare. Vissa av dem häktas godtyckligt, andra döms till böter efter orättvisa rättegångar. Även i Angola, Tchad, Demokratiska Republiken Kongo, Sierra Leone, Togo och Uganda har folkliga protester mötts med allt från godtyckliga förbud till att bli våldsamt stoppade. I Venezuela har hundratals godtyckligt arresterats och många fler möts av oproportionerligt våld. I Egypten har myndigheterna kraftigt inskränkt civilsamhällets frihet och möjligheter att kritisera regeringen, bl.a. genom att begränsa finansieringen och genom hot om långa fängelsestraff. De omfattande protesterna mot den ekonomiska situationen i Iran möttes med kraftigt våld och enligt rapporter dödades och skadades fredliga demonstranter. Hundratals arresterades och placerades i fängelser kända för att använda tortyr.

Amnesty uttrycker också fortsatt oro över hur stater fokusering på terrorbekämpning och säkerhet omdefinierar relationen mellan individers fri- och rättigheter och stater makt. De beskriver utvecklingen som ett skifte från ett synsätt där det är regeringars skyldighet att garantera medborgarnas säkerhet så att de kan åtnjuta sina rättigheter till ett synsätt där regeringar måste inskränka människors rättigheter för att kunna garantera deras säkerhet. Amnesty oroas särskilt över utvecklingen i Europa och exemplifierar med Frankrike som upphävde det två år långa undantagstillståndet i november 2017 först efter att ha inkluderat flera av delarna i undantagstillståndet i ny lagstiftning.

Samtidigt beskriver Amnesty hur inskränkningar av mänskliga rättigheter möter motstånd runt om i världen. Inte minst de feministiska rörelser som arrangerat omfattande protester mot inskränkt aborträtt och drivit kampanjer i kölvattnet av #metoo. De omfattande demonstrationerna i Zimbabwe som resulterade i den mångåriga diktatorn Mugabes fall och protester mot växande antimuslimism i Indien är andra positiva exempel.

Den mellanstatliga demokratiorganisationen International IDEA har granskat den demokratiska utvecklingen i världen de senaste 40 åren. De beskriver å ena sidan hur fler än någonsin tidigare nu lever i stater med fria demokratiska val, å andra sidan hur många länder brottas med stora demokratiska utmaningar och hur utvecklingen på flera sätt gått bakåt de senaste åren. Av IDEA:s rapport framgår att världen blivit mer och mer demokratisk och på alla områden, sedan 1970-talet då mätperioden börjar, med undantag för de senaste åren då den positiva utvecklingen brutits, även det på samtliga områden. Det handlar inte om någon kraftig tillbakagång, men ett tydligt brott med den tidigare positiva utvecklingen. De största tillbakagångarna syns inom områdena som rör det demokratiska utrymmet såsom medborgerliga fri- och rättigheter, yttrandefriheten, förenings- och demonstrationsfriheten och pressfriheten. IDEA exemplifierar tillbakagången med utvecklingen i länder som Ungern, Filippinerna och Turkiet. De

senaste åren har vi också sett en oroväckande utveckling i länder som Kina, Ryssland, Brasilien och USA.

I en oroande tid måste Sverige vara en konsekvent och tydlig försvarare av mänskliga rättigheter och demokrati. Dessa perspektiv måste alltid genomsyra vår utvecklingspolitik. Vänsterpartiets politik för att möta denna utveckling utvecklas i motionen Demokratins krympande utrymme (2018/19:723).

5 En feministisk utvecklingspolitik

Kränkningar av kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Världen över begränsas kvinnors liv av diskriminerande lagstiftningar och samhällsnormer. Könsdiskriminering är en stor orsak till fattigdom och kvinnor som oftast har det verkliga försörjningsansvaret för familjen saknar ofta de mest basala rättigheterna.

Kvinnors rättigheter är en nyckel till utveckling. Att öka kvinnors möjligheter till utbildning och försörjning bidrar till att förbättra den enskilda kvinnans ställning, främja jämställdhet i stort och dessutom bidra till hela samhällets utveckling. Samtidigt är det viktigt att understryka att kvinnor världen över i högsta grad själva är aktörer. Det är därför avgörande att det är kvinnor i fattiga länder som sätter dagordningen för arbetet med jämställdhet i utvecklingspolitiken och att Sverige verkar för att kvinnor finns representerade och inkluderas i alla former av beslutsprocesser.

Den svenska utvecklingspolitiken ska utgå från två perspektiv: fattiga människors perspektiv på utveckling och ett rättighetsperspektiv. Både fattigdom och inskränkningar av de mänskliga rättigheterna tar sig olika uttryck för flickor och kvinnor respektive pojkar och män. För att nå framgång på dessa områden behöver ett tydligt könsperspektiv inkluderas så att flickors/kvinnors och pojkars/mäns skilda villkor synliggörs och politiken utformas så att den undanröjer förtryck och diskriminering p.g.a. kön. Vänsterpartiet har tidigare drivit på för att jämställdhet ska göras till ett tredje perspektiv inom ramen för den svenska globala utvecklingspolitiken och välkomnar därför att regeringen infört jämställdhet som ett av tre tematiska perspektiv i policyramverket för utvecklingssamarbetet. Det räcker dock inte att stanna vid ett formulerat perspektiv. Perspektivet behöver omsättas i praktiken, och längre ned i denna motion återkommer vi med konkreta förslag om hur det ska göras inom biståndspolitiken. Jämställdhetsperspektivet måste omsättas i praktiken genom hela den svenska utvecklingspolitiken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Barns rättigheter

Barn utgör en tredjedel av världens befolkning och närmare hälften av befolkningen i de minst utvecklade länderna. Barns rättigheter kränks systematiskt världen över och barn utestängs från inflytande. Var femte minut dör ett barn till följd av våld. Omkring 50 000 flickor gifts bort dagligen och fler än 30 miljoner barn befinner sig på flykt. Ett samhälle som kränker barns rättigheter och som inte ser barn som viktiga aktörer fortsätter att vara ett samhälle som lägger grunden för framtida fattigdom, ojämlikhet

mellan flickor/kvinnor och pojkar/män och bristande respekt för de mänskliga rättigheterna. Sverige har, som det första landet i världen att förbjuda barnaga och som en av initiativtagarna bakom FN:s barnkonvention, en viktig roll i arbetet för alla barns rättigheter. För Vänsterpartiet är det därför självklart att se arbetet för barns rättigheter som en central del i vårt arbete för jämställdhet, demokrati och fattigdomsbekämpning.

De globala utvecklingsmålen, som antogs hösten 2015, har stort fokus på barn och unga. 19 av 169 delmål nämner barn uttryckligen, och inom ramen för målen åtar sig världens länder att arbeta mot våld mot barn, för att stoppa barnäktenskap, barnarbete och andra skadliga sedvänjor, se till att alla barn får tillgång till utbildning och att de ska kunna känna sig trygga i skolan.

Vänsterpartiet har sedan flera år tillbaka drivit frågan att ett barnrättsperspektiv ska införas i de för utvecklingspolitiken styrande policydokumenten och att regeringen ska se till att barnkonsekvensanalyser alltid genomförs vid svenska biståndsprojekt. Något som även påpekats av FN:s barnrättskommitté. Det är därför glädjande att barnrättsperspektivet numera finns med i policyramverket och att Sida 2016 fick i uppdrag av regeringen att kartlägga hur de arbetar med barnrättsperspektivet. Kartläggningen som presenterades i maj 2017 visar på en hel del brister och presenterar flera förslag på åtgärder. Över ett år senare har några tydliga åtgärder inte presenterats av regeringen. Vänsterpartiet vill se att regeringen nu agerar för att säkerställa att barnrättsperspektivet stärks i det svenska utvecklingssamarbetet och att visionerna i biståndsramverket efterlevs. Regeringen bör snarast återkomma med förslag på åtgärder utifrån Sidas kartläggning av myndighetens arbete med barnrättsperspektivet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

FN:s barnkonvention är central för arbetet med barns rättigheter. Vänsterpartiet välkomnar att barnkonventionen inkorporeras i svensk lag den 1 januari 2020. Barnkonventionen ställer inte bara krav på hur vi agerar i Sverige. Enligt artikel 4.2 i barnkonventionen ska Sverige stödja andra länder i deras arbete med att implementera barnkonventionen. Barn i väpnade konflikter och på flykt är särskilt utsatta. Vissa tvångsrekryteras som barnsoldater eller hålls som sexslavar. Barn på flykt nekas i många fall skolgång och lider brist på mat och vatten. Vissa separeras från sina familjer. Flickor är extra utsatta. Risken för barnäktenskap, barnmammor och sexuellt våld ökar under livet på flykt. Vänsterpartiet menar att Sverige har en viktig roll att spela i arbetet för att stärka rättigheterna för barn i konflikt och på flykt. Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att stärka barnrättsperspektivet inom det humanitära biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets politik för att stärka barns rättigheter i utvecklingspolitiken utvecklas i motionen En svensk utrikes- och utvecklingspolitik för barns rättigheter (2015/16:123). Vår syn på barnkonventionen och dess inkorporering i svensk lag utvecklas i motion med anledning av prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter (2017/18:4082).

7 Hbtq-frågor i utvecklingspolitiken

På flera platser i världen hårdnar förtrycket av hbtq-personer. I ett åttioal stater är samkönade relationer förbjudna. Men även i länder där förtrycket är hårt organiserar sig

hbtq-personer för sina rättigheter. Dessa aktivister har mod och vilja, men de behöver stöd i ofta mycket svåra miljöer.

Det finns goda exempel på hur Sverige gjort skillnad. Under 2000-talet har vi kunnat se att hbtq-personers mänskliga rättigheter har förts in som mål i allt fler strategier för svenskt utvecklingsamarbete. Enskilda ambassader har gett lokala hbtq-aktivister ett aktivt stöd. Genom Sveriges stöd till den RFSL-ledda utbildningen Rainbow Leaders har ett stort antal av hbtq-rörelsens egna ledare fått ledarskapsutbildning och ökad kunskap om rättighetsbaserat arbete. Sverige stöder också ett flertal små hbtq-organisationer. Stödet till organisationer som arbetar med hbtq-frågor i fattiga länder är i dag inte omfattande mätt i kronor, men för de enskilda organisationerna har det en avgörande betydelse. Dock finns det ofta hinder för att stödja hbtq-organisationer. I länder där samkönade relationer är förbjudna finns det stora svårigheter för en hbtq-organisation att ens registrera sig och många små hbtq-organisationer i fattiga länder har haft svårt att leva upp till de höga krav på revision och uppföljning som Sverige ställer.

I dag läggs ansvaret för många projekt på de svenska organisationer, t.ex. RFSL, som förmedlar stödet. Det innebär en stor ekonomisk risk för dessa organisationer som ofta har begränsade resurser. Dagens ordning begränsar därför ibland möjligheterna att gå in i projekt i de länder där förtrycket är som hårdast och behovet av stöd som störst. Om Sverige ska kunna stödja hbtq-organisationer även i länder där situationen för hbtq-personer är som svårast krävs en ökad flexibilitet och att man inte lägger det ekonomiska ansvaret enbart på aktörer i det civila samhället. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur stödet till hbtq-organisationer i mottagarländerna kan förstärkas och göras mer flexibelt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets politik angående internationella hbtq-frågor finns närmare beskriven i motionen Internationella hbtq-frågor (2016/17:812).

8 Folkrörelsernas roll i utvecklingspolitiken

Folkrörelser och frivilligorganisationer i Sverige har spelat och spelar en viktig roll inom utvecklingspolitiken. En framgångsrik svensk utvecklingspolitik förutsätter att vi arbetar via de multilaterala organisationerna, med bilateralt samarbete och genom folkrörelserna. Tack vare alla de svenskar som ideellt har engagerat sig i solidaritets- och biståndsarbetet har svensk utvecklingspolitik dessutom fått en tydligare folklig förankring och tillförts viktiga perspektiv.

En viktig, om än liten, del av folkrörelsernas arbete har varit deras informationsarbete. Ett svenskt bistånd av hög kvalitet förutsätter en svensk biståndsdebatt av hög kvalitet. Vi behöver ta till vara den enorma kompetens och erfarenhet som finns i folkrörelserna, både när det kommer till utformningen av biståndet och i den breda utvecklingsdebatten. Under den borgerliga regeringen skars anslagen för informationsarbetet kraftigt ned och en egeninsats infördes. En direkt konsekvens är att flera mindre resursstarka organisationer fått svårt att delta i utvecklingsdebatten och en rad tidskrifter om utvecklingsfrågor har tvingats lägga ned. Informationsstödet har en viktig roll att fylla och det bör ökas. Dagens krav på egeninsats för informationsarbete bör avskaffas helt. Även egeninsatsen för organisationernas övriga biståndsverksamhet kan hindra ett effektivt bistånd, framför

allt för de mindre organisationerna. Vänsterpartiet menar att den nuvarande ordningen med egeninsatser bör ses över för att uppnå ett mer ändamålsenligt system. Regeringen bör utreda effekterna av kraven på egeninsatser inom biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Civilsamhället har en central roll i demokratiska system och för den demokratiska utvecklingen. Det fungerar både som vakhund och visseblåsare när övergrepp har begåtts eller rättigheter kränkts, som ansvarsutkrävare för utlovade reformer och beslut, men också som informationskälla för såväl befolkningen inom det aktuella landet som omvärlden. Sedan en tid tillbaka har vi sett hur regimer på flera håll i världen begränsar folkrörelsernas och civilsamhällets utrymme. Flera länder har infört lagar som begränsar möjligheterna för frivilligorganisationer att ta emot bidrag från andra länder. Vänsterpartiets politik för att möta denna utveckling beskrivs närmare i motionen Demokratins krympande utrymme (2018/19:723).

9 Fackliga rättigheter i utvecklingspolitiken

Att få organisera sig i fria och oberoende fackföreningar är en grundläggande mänsklig rättighet. Trots det är det i många av världens länder fortfarande förknippat med stor fara. Runt om i världen avskedas, trakasseras, fängslas och t.o.m. mördas modiga kvinnor och män bara för att de valt att organisera sig på sina arbetsplatser och krävt sina grundläggande rättigheter.

Att säkerställa löntagarnas rättigheter på arbetsmarknaden är centralt för att lägga grunden för en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Ska fattigdomen och de ekonomiska klyftorna minska krävs fria fackföreningar som garanterar att den ekonomiska tillväxten kommer fler till del och att företagets vinster fördelas på ett mer rättvist sätt. Klyftorna mellan kvinnor och män kommer inte att kunna bekämpas om man inte säkerställer kvinnors rättigheter på arbetsmarknaden.

Fackliga rättigheter hotas världen över, enligt världsfacket International Trade Union Confederation (Ituc). I deras globala rättighetsindex för 2018, som rankar situationen i 142 länder utifrån 97 internationellt erkända indikatorer, beskriver de en oroväckande utveckling som en viktig orsak till att inkomstklyftorna i världen ökar. Länder som Kambodja, Bangladesh, Indien, Turkiet och Kina, där många svenska företag i dag har sin produktion, tillhör de sämst rankade. Ituc identifierar tre centrala områden i årets rapport: ett krympande demokratiskt utrymme, okontrollerat företagsinflytande och betydelsen av fungerande lagstiftning.

När S-MP-regeringen tillträdde lanserade den Global Deal, ett internationellt initiativ för att främja välfungerande arbetsmarknadsrelationer mellan arbetsgivare och löntagare och anständiga arbeten, med tydliga referenser till ILO:s Decent Work Agenda. Global Deal lanserades tillsammans med ILO och OECD som nu tar över ansvaret att driva vidare satsningen. Syftet med Global Deal är att utveckla en plattform för att lyfta frågan om partssamverkan och att stärka befintliga samverkansstrukturer. Satsningen har varit framgångsrik och intresset stort, en lång rad stater, företag, fackföreningar och andra organisationer har anslutit sig. Fackföreningar beskriver hur satsningen möjliggjort en öppen dialog med företag där de kunnat framföra skarp kritik och verka för förbättringar. När ansvaret för Global Deal flyttas till OECD och ILO är det extra viktigt att det påbörjade arbetet fortsatt får tydligt stöd från svenskt håll.

Sverige bör verka för att Global Deal får ett tydligt stöd och tillräcklig finansiering. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10 PGU – Sveriges politik för global utveckling

Grunden för svensk utvecklingspolitik är Sveriges politik för global utveckling, PGU. Det har gått 15 år sedan en enig riksdag antog propositionen Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling och därigenom slog fast att utvecklingspolitiken skulle genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från de fattigas perspektiv på utveckling. Samtidigt slog riksdagen fast att svensk politik måste vara samstämmig, dvs. alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om rättvis och hållbar global utveckling. Vänsterpartiet välkomnade PGU. För oss är det centralt att svensk utvecklingspolitik utgår från PGU, att internationell utvecklingspolitik handlar om mer än bara bistånd och att det krävs samstämmighet mellan alla politikområden för att nå utvecklingspolitikens mål.

PGU var visionär och nydanande när den kom. Flera länder och organisationer har de senaste åren utvecklat egna policyer och riktlinjer för samstämmighet. När världens stater 2015 enades kring nya hållbarhetsmål i Agenda 2030 var samstämmigheten en bärande princip. För att förstå hur utveckling skapas, eller motverkas, måste man analysera all politik som påverkar utveckling. Det är välkommet att de regeringar som suttit vid makten sedan PGU först antogs har uppdaterat och utvärderat politiken med jämna mellanrum. S-MP-regeringens uppdatering av arbetet med PGU och sammankopplingen med Agenda 2030 är också välkommen. 15 år efter att PGU antogs är det dock uppenbart att svensk politik fortfarande inte är samstämmig. De stora målkonflikterna och hindren för en kraftfull utvecklingspolitik kvarstår, och samtliga regeringar har misslyckats med att presentera konkreta förslag på hur de ska hanteras. Här finns vapenexporten, EU:s jordbrukspolitik och skatteflykten som några av de klarast lysande exemplen. Samtidigt har S-MP-regeringen under mandatperioden tagit eller aviserat politiska beslut som går rakt emot målen i PGU. Oviljan att stå bakom offentlig land-för-land-rapportering på EU-nivå, avtalet med Turkiet för att stoppa människor på flykt, åtstramningarna av de svenska asyllagarna, exportsatsningar riktade till diktaturer, försäljningen av Vattenfalls kolgruvor och den otillräckliga lagstiftningen för att begränsa vapenexport till diktaturer är några av dem.

I S-MP-regeringens uppdatering av PGU – skrivelsen Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 – lyfts fem mål- och intressekonflikter. Regeringen beskriver arbetet med mål- och intressekonflikter som ”komplext och resursintensivt” samt att det innebär att ”målkonflikter behöver synliggöras och bli föremål för medvetna och övervägda val”. Trots det är endast en av de mål- och intressekonflikter som lyfts fram i skrivelsen en tydlig målkonflikt: ”satsningar på hållbar energi kontra fattigdomsbekämpning”. De övriga rör företagande på svåra marknader, hållbar konsumtion och produktion, krigsmaterielexport och skatteflykt. Regeringen beskriver inom dessa områden hur svenska företag har ett stort ansvar i att agera ansvarsfullt på svåra marknader, att konsumtion och produktion behöver ställas om för att bli mer hållbar, att exporten av krigsmateriel hotar en rättvis och hållbar utveckling samt att skatteflykt från fattiga länder hindrar utvecklingen. Ingenstans tydliggörs vilka intressen eller mål som står i konflikt inom dessa områden. Detta trots

att målkonflikter ska synliggöras och bli föremål för medvetna val och som regeringen skriver är det endast så de kan hanteras.

Vänsterpartiet menar att det snarare handlar om att det finns hinder för att nå målen om en hållbar utveckling inom dessa områden och att dessa hinder ska motverkas, snarare än ses som målkonflikter. För det krävs dock en tydlig politik som inga regeringar, oavsett färg, velat driva. Regeringen bör återkomma med tydliga förslag på hur man ska hantera de hinder för utveckling som beskrivs i skrivelsen Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets syn på PGU utvecklas i motionen med anledning av skr. 2015/16:182 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 (2016/17:33).

11 Agenda 2030

Antagandet av Agenda 2030 ger den globala utvecklingspolitiken en förnyad kraft genom att lyfta upp de viktiga principerna om universalitet och samstämmighet. Under de senaste åren har flera andra framsteg gjorts inom den globala utvecklingspolitiken och de multilaterala regelverken. Klimatmötet i Paris, överenskommelsen Addis Ababa Action Agenda om utvecklingsfinansiering och Sendaikonferensen där ett nytt ramverk för katastrofriskreducering antogs utgör andra exempel. Sammantaget lägger dessa framsteg grunden för en utvecklingsagenda som kan föra världen framåt på ett mer hållbart sätt. De senaste åren har också FN-systemet, där en stor del av utvecklingspolitiken avgörs och som tidigare ofta kritiserats för bristen på transparens, blivit mer öppet. Inte minst gäller det i processen med framtagandet av Agenda 2030. Framstegen inom FN och den ökade öppenheten väcker förhoppningar om ett mer effektivt världssamfund bättre rustat att möta dagens och framtidens utmaningar.

Den öppna processen är sannolikt en av de främsta anledningarna till att Agenda 2030 på ett helt annat sätt än millenniemålen angriper utvecklingsfrågorna utifrån ett helhetsperspektiv. Enligt Vänsterpartiet är några av de främsta framgångarna med Agenda 2030 att målen är universella och omfattar alla jordens stater och invånare samt det tydligare jämlikhetsperspektivet. Även barnrättsperspektivet och jämställdhetsperspektivet är framträdande, även om vi hade önskat starkare skrivningar och högre ambitioner när det gäller det senare, inte minst avseende SRHR.

Vi har vid flera tillfällen påpekat att millenniemålen fick för lite utrymme i tidigare borgerliga regeringens utvecklingspolitik mellan 2006 och 2014. Alltför mycket av den svenska utvecklingspolitiken saknade under denna tid en tydlig koppling till målen och fattigdomsbekämpning fick en undanskymd roll. Att S-MP-regeringen valde att tydligt knyta an till Agenda 2030 i uppdateringen av PGU var därför mycket välkommet. Utvecklingspolitiken präglas dock fortfarande av en oförmåga att tydligt låta utvecklingsmålen styra och få företräde framför andra politiska ambitioner. Sverige måste koppla allt bistånds- och utvecklingsarbete till uppfyllandet av Agenda 2030 och Sveriges politik för global utveckling. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12 En utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling

Samstämmigheten inom utvecklingspolitiken är central för att nå framgång. Att få alla politikområden att sträva åt samma håll är givetvis en stor utmaning, så även att formulera en utvecklingspolitik som lyckas täcka in alla relevanta områden.

Organisationen Center for Global Development rankar utvecklingspolitiken hos världens 27 rikaste länder i The Commitment to Development Index. I rankingen som bygger på sju områden – bistånd, finans, teknologi, miljö, handel, säkerhet och migration – hamnar Sverige på första plats. Det är bara i kategorin säkerhet vi får riktigt dåligt betyg som konsekvens av vår omfattande vapenexport. Vänsterpartiet instämmer i kritiken mot den svenska vapenexporten, men menar samtidigt att det finns många andra brister inom den svenska utvecklingspolitiken som måste åtgärdas.

Vänsterpartiet har i denna motion inte avsikten att redogöra för all vår politik för en mer rättvis och jämlik värld, utan presenterar här vår politik inom de områden där vi ser att Sverige har en viktig roll att spela som enskilt land, som medlem i EU eller inom världssamfundet.

12.1 Klimaträttvisa

Vänsterpartiet strävar efter klimaträttvisa. Med det menar vi att vi tittar specifikt på klimatförändringarna utifrån ett rättviseperspektiv och på vem som påverkar respektive drabbas av klimatförändringarna. Situationen i världen i dag kan betecknas som djupt orättvis utifrån ett klimaträttviseperspektiv. Kapitalismen fördelar jordens resurser extremt ojämnt, mellan klasser, mellan rika och fattiga länder och – i samspel med patriarkala strukturer – mellan kvinnor och män.

Världens rika människor har orsakat klimatförändringarna och har fortfarande störst påverkan på klimatet. De som drabbas värst är däremot världens fattiga människor. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det, vilket även slås fast i FN:s klimatkonvention, de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimatförändringarna och som nu även har det största ansvaret för att minska sina utsläpp. Dessutom måste de rika länderna ge stöd till de fattiga länderna, som drabbas av klimatförändringarna. Både för att ställa om sin produktion och sina transporter så att de blir mer hållbara, och för att kunna hantera effekterna av utsläppen från den rika delen av världen.

Det finns stora skillnader mellan fattiga och rika människors klimatpåverkan även inom länder. Vi anser att det behöver synliggöras vilka som överskrider sitt miljöutrymme och med hur mycket, såväl nationellt som globalt. Att synliggöra ojämlikheterna är att visa hur det globala klassamhället ser ut i praktiken. Debatten som förs om klimatet fäster knappt någon uppmärksamhet alls på kön, trots att det är kvinnor som drabbas hårdast av miljöförändringarna samtidigt som det är män som belastar miljön mest, i såväl rika som fattiga länder. Det handlar om makt och resurser, och världens kvinnor har alltså inte jämställda levnadsvillkor i förhållande till män. Därför är det nödvändigt att lyfta klimatfrågorna ur ett genusperspektiv. Vänsterpartiets politik för ökad klimaträttvisa utvecklas i motionen Klimaträttvisa (2018/19:392).

12.2 Migration

Över 68 miljoner människor befinner sig på flykt runt om i världen, fler än någonsin tidigare. Varje dag tvingas 44 400 människor fly sina hem p.g.a. konflikt och förföljelse, enligt UNHCR. 85 procent av dem som befinner sig på flykt finns i utvecklingsländer. Dessutom lever 10 miljoner människor som statslösa och nekas därmed tillgång till grundläggande rättigheter som utbildning, vård, sysselsättning och fri rörlighet. FN uppskattar att över 129 miljoner människor är i behov av humanitärt stöd, vilket är den högsta siffran någonsin. 2010 var motsvarande siffra 53 miljoner. Migrationen har många olika orsaker. En del människor tvingas på flykt p.g.a. förföljelse och förtryck, krig eller miljöförstöring. Andra har aktivt valt att lämna sitt land för att förbättra sina livsvillkor eller av kärlek.

Migration i alla dess former påverkar förutsättningarna för utveckling i både positiv och negativ riktning. Exempelvis uppskattas världens samlade remitteringar – pengar som människor som migrerat sänder tillbaka till sina hemländer – motsvara omkring tre gånger så mycket som det samlade globala biståndet. Därför är det centralt att migrationspolitikens alla delar är samstämmiga med utvecklingspolitiken. Att rekordmånga människor befinner sig på flykt i dag borde leda till att fler stater, framför allt i den rika delen av världen, tar ett större ansvar för att erbjuda människor en fristad, men också för att finna konstruktiva lösningar på hur migrationen ska hanteras. I stället ser vi hur Europa och USA har stängt sig alltmer, genom att införa gränskontroller, inreseförbud och genom att sluta avtal med länder som Turkiet och Libyen för att stoppa flyktingar från att ta sig in i Europa och Australien förlägger sitt flyktingmottagande till öar utanför landets gränser under miserabla förhållanden.

EU har fokuserat sitt engagemang i Libyen på att stoppa flyktingar från att ta sig in i Europa, trots att det innebär att de fastnar i det krigshärjade landet. Situationen för de flyktingar som befinner sig i Libyen är fruktansvärd. Flera rapporter, bl.a. från FN och Human Rights Watch, vittnar om flyktingar som säljs som slavar, trafficking, sexuella övergrepp och tortyr. Samtidigt betalar EU den libyska kustbevakningen för att stoppa båtar med flyktingar trots att FN-rapporter beskriver hur den libyska kustbevakningen vid upprepade tillfällen har skjutit mot, skjutit sönder och sänkt flyktingbåtar. Flyktingar som omhändertags av den libyska kustbevakningen förs tillbaka till förvar i Libyen där de intagna utsätts för tortyr, svält och våldtäkter. Trots situationen i Libyen och vetskapen om de övergrepp som begås utökade EU stödet till landets kustbevakning, med Sveriges godkännande, under sommaren 2017 med 46 miljoner euro från en av EU:s biståndsfonder.

I juni 2018 införde FN individuella sanktioner mot sex libyska smugglare. Bland dem finns minst en tidigare milisledare som vid tiden för sanktionernas införande ledde en regional kustbevakningsenhet i det krigshärjade landet. Samma kustbevakning som alltså får stöd av EU. Två av männen på sanktionslistan har varit direkt inblandade i avtalen som slutits med Italien om att stoppa människor från att ta sig över Medelhavet.

EU har dessutom påbörjat samtal med Egypten om ett liknande samarbete med den hårdföra diktaturen trots att avrättningar, tortyr och massarresteringar förekommer i landet. I en enda dom i september dömdes 75 personer till döden för inblandning i de blodiga protesterna 2013. Egypten har en historia av att behandla flyktingar mycket illa och skjuta mot flyktingar som försökt ta sig in i landet.

När EU hösten 2016 tecknade återtagandeavtal med Afghanistan var det med hot om att dra tillbaka biståndet på motsvarande 10 miljarder kronor årligen under en fyraårsperiod. Afghanistan är ett av världens fattigaste länder. Eftersom deras

statsbudget finansieras till 60 procent av internationellt bistånd var det svårt för regeringen i Kabul att stå emot pressen från EU. Afghanistan kan på inget sätt beskrivas som ett säkert land och utvecklingsutmaningarna är enorma. Säkerhetsläget har förvärrats för varje år och landet har även drabbats av en omfattande torka i 20 av 34 provinser. Omkring 4,2 miljoner människor är i behov av akut humanitär hjälp. Den afghanska flyktingministern har vid flera tillfällen vädjat till EU att inte deportera människor till landet. Att Sverige med stöd i EU:s avtal har tecknat ett bilateralt återtagandeavtal med Afghanistan är direkt skamligt.

Utvecklingspolitiken har en viktig roll i att bekämpa migrationens orsaker, såsom fattigdom, förföljelse, krig, förtryck och miljöförstöring. Men utvecklingspolitiken och biståndsinsatser får aldrig användas för att hindra människor från att fly eller ta sig just till Europa. I utkastet till EU:s asyl- och migrationsfond i unionens nästa långtidsbudget är det dock precis det man gör. EU-kommissionen uppmuntrar där medlemsstaterna att använda biståndet som incitament för mottagarländer att samarbeta i migrationsfrågor. För Vänsterpartiet är det centralt att det alltid ska vara de fattigas perspektiv på utveckling som styr vart biståndet riktas och hur det bedrivs. När utvecklingen inom EU går åt fel håll måste Sverige stå upp för asylrätten och de grundläggande principerna för effektivt bistånd samt visa hur migration och utveckling hänger ihop och kan stärka varandra.

Att begränsa migrationen på det sätt EU nu gör strider direkt mot hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Det går dessutom helt emot principerna om hur bistånd ska bedrivas på tre centrala sätt: 1) Bistånd ska utgå från mottagarens egna prioriteringar och behov. En följd av att EU:s bistånd i stället följer givarländernas prioriteringar är att utvecklingsprogram i länder som Namibia och Malawi läggs ned med konsekvensen att barn inte längre får gå i skolan eller kan besöka läkare och att småbönders skördar minskar. 2) Bistånd får inte villkoras på detta sätt, utifrån politiska prioriteringar i givarländerna. 3) Flera av de insatser som finansieras med biståndsmedel får inte räknas som bistånd. Bland annat handlar det om bistånd till gränsbevakning och förvar.

Skiftet i EU:s utvecklingspolitik innebär också ett avsteg från Lissabonavtalet som säger att ”Utvecklingspolitikens primära mål ska vara minskad, och på lång sikt utrotad, fattigdom”. Regeringen bör slå fast att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU aldrig ska medverka till att bistånd används för att stoppa människor på flykt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.3 Vapenexport

Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara ett land som konsekvent står upp för demokrati och folkstyre, ett land som aktivt och konsekvent arbetar för fred och nedrustning samt ett land som fördömer varje brott mot de mänskliga rättigheterna, oavsett var, av vem eller med vilka motiv de begås. Sverige har alla möjligheter att vara ett sådant land. För att nå dit krävs att Sverige slutar beväpna auktoritära regimer, länder som befinner sig i krig och stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna.

Sverige är en av världens största vapenexportörer per capita. Bland köparna återfinns en lång rad diktaturer, krigförande stater och länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Samtidigt som Sverige bidragit med över 500 miljoner kronor i humanitärt bistånd till Jemen sedan krigets början exporterar Sverige vapen till sex av de nio stater som deltar i den Saudiledda koalitionen som bombat landet, begår krigsbrott och dödar civila. Vänsterpartiets syn på vapenexporten till de

stater som strider i Jemen utvecklas i motionen Nordafrika och Mellanöstern (2017/18:529).

Vänsterpartiet har i ett flertal motioner klargjort vår position om den svenska vapenexporten och behovet av ett förbud mot export av vapen till länder som kränker de mänskliga rättigheterna, diktaturer och krigförande stater. På sikt vill vi avveckla den svenska vapenexporten helt. Vänsterpartiets politik om vapenexport utvecklas i motionen med anledning av prop. 2017/18:23 Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (2017/18:3920).

När regeringen besöker land efter land, som begår kraftiga brott mot de mänskliga rättigheterna och är rena diktaturer, i syfte att få dem att köpa svenska vapen agerar den rakt emot de principer som utvecklingspolitiken bygger på. I Filippinerna har tusentals människor dödats sedan president Duterte tillträdde i juni 2016. I vad som av Amnesty beskrivs som en dödandets ekonomi tjänar dödspatruller pengar på att mörda påstådda narkomaner och knarklangare. Detta har inte hindrat regeringen från att aktivt främja vapenexport till landet. Svenska företrädare talar sig varma om export av ubåtar och övervakningssystem i filippinsk press och när näringsministern besökte landet i november 2016 var vapentillverkaren Saab en självklar del av delegationen. Samma vecka som en ny svensk ambassad invigdes i Manilla, öppnade Saab ett nytt försäljningskontor i samma stadsdel och nu diskuteras en eventuell försäljning av JAS-plan till landet.

Bläcket hade knappt torkat på fredsavtalet mellan den colombianska staten och Farcgerillan innan den svenska regeringen med näringsministern i spetsen inledde en offensiv för att sälja JAS-plan. Regeringen bör avstå från vapenexport i sitt exportfrämjande arbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.4 Skatteflykt och skatteundandragande

Ett av de enskilt största hindren för arbetet mot fattigdom är de enorma globala pengaflöden som varje år går från fattiga till rika länder genom olaglig och oredovisad skatteflykt. Skatteflykten slår sönder möjligheten för fattiga länder att mobilisera sina egna nationella resurser. Stora delar av det mervärde som skapas genom produktion och investeringar i fattiga länder når aldrig befolkningen i länderna. Detta slår särskilt hårt mot länder som saknar en effektiv skatteinhämtningsförmåga samt länder där starka privata aktörer, exempelvis multinationella företag, har särskilt stora möjligheter att påverka och manipulera skattepolitiken och skattemyndigheten. Enligt Oxfam beräknas utvecklingsländer förlora minst 170 miljarder USD om året för att individer och företag gömmer undan pengar i skatteparadis. Utan skatteflykten hade många fattiga länder själva haft resurser att minska fattigdom, mödradödlighet och hunger. De hade haft en stadigare och mer tillförlitlig inkomstkälla och inte längre varit lika sårbara för biståndsgivarnas nycker och nedskärningar i biståndsbudgetarna.

Målet för utvecklingssamarbete måste vara att fattiga länder får kapacitet att själva ta ut skatt för att finansiera samhällsservice och att de får äga sin egen utveckling. Detta mål undergrävs tydligt av skatteflykten. Vänsterpartiets politik för att motverka skatteflykt beskrivs mer utförligt i motionen Skatteflykt och skattebrott (2018/19:237).

12.5 Vatten och sanitet

Tillgång till rent vatten och sanitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Trots detta saknar 2,3 miljarder människor tillgång till en toalett. 844 miljoner människor saknar tillgång till rent vatten. Varje dag dör omkring 800 barn av diarré som orsakats av smutsigt vatten och otillräcklig sanitet. Att säkra tillgången till rent vatten och grundläggande sanitet är avgörande för att kunna rädda liv världen över och även för att kunna bekämpa fattigdom samt för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Ett lands hela utveckling går hand i hand med tillgång till rent vatten och sanitet. I en tid av klimatförändringar och fler konflikter om vatten blir det allt viktigare att lyfta dessa frågor.

Bristande tillgång till rent vatten och sanitet påverkar kvinnor och flickor särskilt hårt. Sjukdomar kopplade till smutsigt vatten och brist på säkra toaletter är den femte vanligaste dödsorsaken bland kvinnor runt om i världen. Alltför många kvinnor ägnar timmar varje dag åt att hämta rent vatten i stället för att delta i utbildning eller aktiviteter som skulle kunna ge en egen inkomst. Avsaknaden av toaletter är i många länder ett av huvudskälen till att flickor hoppar av sin skolgång. För att säkerställa dessa mänskliga rättigheter behövs långsiktiga lösningar med hållbara, tillgängliga system för distribution av vatten och sanitet. Det behövs samhällslösningar som når alla, inte endast dem med mest pengar.

När en resurs blir en bristvara tenderar den att bli en attraktiv handelsvara. Det gäller i högsta grad vatten under de senaste decennierna. Globala företag ser gränslösa marknader öppna sig genom privatiseringar av vatten i kombination med en växande efterfrågan på vatten. Privata vattenföretag strävar efter kortsiktig vinst och söker sig till områden där kostnaderna är låga och inkomsterna höga. IMF och Världsbanken har dessutom i flera fall utövat påtryckningar på fattiga länder för att de ska sälja ut sina vattenverk till multinationella bolag.

Vänsterpartiet ser Sverige som en viktig aktör i det globala arbetet med att säkra tillgång till vatten och sanitet för jordens fattiga. Universell tillgång till rent vatten förutsätter att det finns en tryggad tillgång till vatten via det offentliga. Vänsterpartiet menar därför att all privatisering av vatten och dess distribution måste upphöra. Sverige bör, som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, inom IMF och Världsbanken verka för att privatisering av vattenresurser stoppas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att vi långsiktigt ska säkra tillgången till rent vatten och sanitet för hela jordens befolkning krävs att vi bygger upp hållbara system för vatten och sanitet i varje samhälle så att de kan tillhandahålla rättvisa och hållbara tjänster till alla. Då behöver regeringar och biståndsgivare förändra sitt arbete med vatten och sanitet. I dag ser vi att mycket av arbetet med vatten och sanitet sker i form av kortsiktiga projekt. Alltför många givare använder dessutom arbetet med vatten och sanitet för att visa upp just sina enskilda tekniska lösningar. Hållbara och långsiktiga system för vatten och sanitet kan inte byggas genom projekt eller kopplas till enskilda tekniska lösningar. Det krävs gemensamt ägda samhällssystem som myndigheter och regeringar kan ta ett långsiktigt ansvar för. Detta blir i synnerhet viktigt i en tid då tillgången till rent vatten hotas av klimatförändringar. Arbetet med vatten och sanitet behöver också bedrivas i aktiv dialog med det civila samhället och samhällets medborgare. Sveriges arbete med vatten och sanitet behöver fokusera på att långsiktigt stärka och bygga nationella system och institutioner som kan tillhandahålla hållbara vatten- och sanitetstjänster. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.6 EU:s utvecklingspolitik

EU:s medlemsländer står för nästan 60 procent av världens samlade bistånd och är många fattiga länders största handelspartner. Trots att EU-kommissionen är världens fjärde största biståndsgivare och Sverige årligen kanaliserar drygt 2 miljarder kronor av den nationella biståndsbudgeten genom EU lyser unionen med sin frånvaro i den svenska biståndsdebatten.

1970 satte FN målet att 0,7 procent av givarländernas BNI ska gå till bistånd. EU:s målsättning att nå 0,7-procentsmålet till 2015 har reviderats till ett kollektivt åtagande om att nå 0,7 procent under löptiden för Agenda 2030. Dock med förbehållet att de äldre medlemsstaterna får ta hänsyn till budgetära omständigheter och att de nyare endast måste sträva mot målet 0,33 procent av BNI. EU ska dessutom till 2025 uppnå målet om att 0,15–0,20 procent av BNI ska gå till de minst utvecklade länderna samt uppnå 0,20 procent till 2030.

Concord Europa är en plattform för europeiska biståndsorganisationer. De beskriver utvecklingen inom EU:s bistånd i den årliga AidWatch-rapporten. 2018 års rapport visar att EU:s bistånd missar målen eftersom det styrs av egenintressen istället för mottagarländernas intressen. Det är framför allt säkerhets- och migrationspolitiska intressen som prioriteras framför stöd till de som lever i de mest fattigdomsdrabbade länderna. En femtedel av EU:s bistånd stannade inom unionen år 2017, enligt Concord. Detta resulterade i att unionens bistånd endast nådde upp till 0,49 procent av BNI, vilket är en minskning jämfört med året innan. Om EU inte ökar takten kommer man att missa sitt eget uppsatta mål med 27 år och uppnå det först 2057. När det gäller de minst utvecklade länderna nådde EU under 2017 endast halvvägs till 0,2-procentsmålet.

EU:s oförmåga att nå upp till de uppsatta målen, skjuta dem på framtiden och ändå se ut missa dem med stor marginal är mycket oroväckande. I en värld där behoven av verkligt bistånd är mycket stora är detta agerande av världens rikaste världsdel ett svek. Sverige bör aktivt verka för att EU och dess medlemsländer snarast tar fram en tydlig färdplan för hur de ska nå sina biståndsmål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

EU har antagit en policy för samstämmighet i utvecklingspolitiken, Policy Coherence for Development, som motsvarar PGU i svensk utvecklingspolitik. Fortfarande finns dock grundläggande brister i samstämmigheten mellan EU:s olika verksamheter. Unionens handels-, jordbruks- och fiskeripolitik är exempel på verksamheter som försvårar, och i vissa fall helt slår sönder, förutsättningarna för att biståndet ska kunna ge resultat genom att vara utformade utifrån medlemsstaternas behov snarare än för att främja utveckling. Ytterligare en stor utmaning i EU:s utvecklingspolitik är att ett mindre antal medlemsstater med Malta, Ungern och Polen i spetsen har kunnat blockera mycket av arbetet med SRHR i unionens bistånd.

Vänsterpartiet anser att Sverige bör verka för att EU:s klimatbistånd ska vara additionellt, alltså läggas till redan existerande åtaganden för biståndet. Klimatet är en ödesfråga och omställningen i den fattiga delen av världen är central. Sverige bör även stoppa de förslag som behandlas inom EU som öppnar för att använda biståndsmedel i militär verksamhet samt vidgar definitionen av privatsektorbistånd. En vidgad definition av privatsektorbiståndet riskerar att leda till att biståndet i större utsträckning finansierar företag i givarländer i stället för biståndets verkliga målgrupper. Likaså är det viktigt att klargöra att samstämmigheten inom utvecklingspolitiken är ett överordnat mål. Det finns också ett behov av att tydliggöra det civila samhällets roll för EU:s utvecklingspolitik, bl.a. genom deltagande i beslutsprocesser, och att finansieringen av

det civila samhällets verksamhet ökar. Sverige bör utifrån principerna ovan verka för en ökad samstämmighet och effektivitet i EU:s utvecklingspolitik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.7 Handel och företags ansvar

Handel spelar en central roll för både Sveriges ekonomi och den ekonomiska världsordningen. Genom utbyte av varor och tjänster skapas både arbetstillfällen och enorma vinster. Handeln förs i dag inte på rättvisa villkor och de vinster som handel skapar fördelas inte på ett rättvist sätt. Orättvisa handelsvillkor och ojämlika möjligheter att delta i världsekonomin är en av viktiga förklaringar till att vår värld fortfarande är så ojämlik och att klyftorna mellan och inom länder i stora delar av världen fortsätter att växa. Handelspolitiken måste därför följa utvecklingspolitikens målsättningar och vara samstämmig med PGU och Agenda 2030.

Genom Sveriges medlemskap i EU överfördes stora delar av vår handelspolitik till Bryssel och där förs en gemensam handelspolitik där medlemsstaterna är bundna till unionens handelsavtal. Även om stora delar av handelspolitiken regleras på EU-nivå så sker också en handel som regleras på nationell nivå. T.ex. regleras handel med krigsmateriel på nationell nivå. Sverige bedriver också ett omfattande handels- och investeringsfrämjande arbete som regleras på nationell nivå, t.ex. via Exportkreditnämnden (EKN), Svensk Exportkredit (SEK) och Business Sweden (tidigare Invest in Sweden Agency, Invest Sweden och Exportrådet), genom det stöd man ger och de exportkrediter och garantier man utfärdar vid export och investeringar utomlands. Granskningar genomförda av Amnesty och Diakonia samt riksdagens utredningstjänst, på uppdrag av Vänsterpartiet, visar på stora brister när det gäller insynen i EKN, SEK och dåvarande Exportrådet, samtidigt som de med stora summor stödjer investeringar och handel med diktaturer. Även om regeringen i regleringsbrevet till EKN, utöver formuleringar om att verksamheten ska ske i enlighet med PGU, lagt till skrivningar om att de ska ”säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med – samt informera om – OECD:s riktlinjer för multinationella företag, principerna i FN:s Global Compact samt FN:s principer för företag och mänskliga rättigheter” finns det mycket kvar att göra för att dessa skrivningar ska synas i praktiken. Vänsterpartiet anser att det är orimligt att Sveriges riksdag inte kan få ta del av information om till vilka länder ett statligt bolag utfärdar krediter. Regeringen bör återkomma med förslag om ökad insyn i den verksamhet som EKN och SEK bedriver. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I S-MP-regeringens nystart av PGU behandlas svenska företags roll på svåra marknader och det svenska exportstödet, men även här är målsättningarna låga. Genomförandet av nationella handlingsplaner ska följas upp, kunskaper ska höjas, handelsdelegationer ska informeras och statligt ägda bolag ska agera föredömligt. Vänsterpartiet vill se kraftigare tag för att säkerställa att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. Regeringen bör återkomma med mer konkreta förslag på hur svenskt exportfrämjande ska bli samstämmigt med politiken för global utveckling. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter bygger på statens skyldighet att skydda de mänskliga rättigheterna, företagens ansvar att respektera dem och individens möjligheter att få sin sak prövad vid kränkningar. I stället för att skapa nya rättsliga skyldigheter klagör principerna betydelsen av befintliga internationella

konventioner för mänskliga rättigheter. Statskontoret har i rapporten FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete analyserat Sveriges efterlevnad av FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och lämnat förslag på åtgärder. De menar bl.a. att möjligheten att ställa krav på s.k. ”human rights due diligence”, dvs. det verktyg som företag kan använda för att förhindra att deras verksamhet har en negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna, bör utredas och att regeringen bör utveckla tydliga kriterier för när statliga bolag ska göra human rights due diligence. Vidare föreslås att regeringen bör se över om möjligheterna till gottgörelse av företagsrelaterade övergrepp kan bli bättre. Statskontoret menar också att regeringen bör utreda möjligheten att stifta lag som ger möjlighet att pröva och lagföra företagsrelaterade människorättskränkningar som sker av svenska företag i andra länder samt att en höjning av maxtaket på företagsboten skulle kunna främja efterlevnaden av FN:s vägledande principer. Statskontoret menar också att staten bör kunna föregå med gott exempel och att högre krav ska kunna ställas vid statliga investeringar och upphandlingar. Det bör ske genom att de kriterier som används för utvärdering och uppföljning av stöd och investeringar i statlig verksamhet harmoniseras med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Slutligen föreslår de också vissa förändringar i arbetet med offentlig upphandling, bl.a. att man bör utreda konsekvenserna av att göra det obligatoriskt att under vissa förutsättningar ställa fler krav kopplade till de mänskliga rättigheterna i upphandlingar.

Vänsterpartiet instämmer i den bild som Statskontoret ger av hur svenska företag bättre kan följa FN:s vägledande principer och vikten av att de gör det. Vi tror också att de förslag som Statskontoret presenterar skulle bidra till en positiv utveckling på området. Regeringen bör återkomma med förslag utifrån Statskontorets rapport FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.8 Skuldavskrivningar

Fattiga länders skulder utgör i dag ett avgörande hinder för utveckling. I många länder förhindrar utgifter för räntor och amorteringar satsningar på utbildning, hälsovård och infrastruktur, vilket i grunden hotar möjligheterna till utveckling.

Omfattande skuldavskrivningar genomfördes under början av 2000-talet för de fattigaste länderna. Mellan 1998 och 2010 sjönk skuldbördan för HIPC-länderna (HIPC står för Heavily Indebted Poor Countries) från 20 till 5 procent av statsutläggen. HIPC-initiativet lanserades 1996 av IMF och Världsbanken och omfattar i dag 39 länder, framför allt i Afrika söder om Sahara.

I spåren av finanskrisen samt till följd av ökade kostnader för livsmedel och drivmedel ser vi dock hur skuldbördan växer på nytt. Trots en skuldsanering på hela 120 miljarder USD har statsskulderna i en rad länder snabbt ökat och börjat nå ohållbara nivåer igen. Den årliga utlåningen till låginkomstländer har mer än tredubblades mellan 2007 och 2014 från 6,1 miljarder USD till 20,5 miljarder USD. En ny skuldskris börjar ta form. Enligt Internationella Valutafonden (IMF) nådde den samlade globala skuldbördan rekordsiffran 164 tusen miljarder USD år 2016. Det motsvarar 225 procent av BNP globalt. Skulderna har ökat i rika industriländer såväl som i fattigare länder, i den offentliga sektorn såväl som i den privata.

I utvecklingsländer är läget mycket oroande. Bara ett av fem låginkomstländer löper enligt IMF en liten risk för en ny skuldkris. De positiva effekterna av de skuldavskrivningar som genomfördes i början av 2000-talet är nu som bortblåsta.

Organisationen Jubilee Debt Campaign uppskattar att 31 stater är drabbade av skuldkriser, en ökning från 27 stater 2017 och 22 stater 2015. Bland dem finns fattiga länder som drabbats av fallande råvarupriser som Ghana, Laos, Mongoliet och Moçambique, länder i eurozonen som Grekland, Irland och Portugal samt länder som levtt med långvariga skuldkriser och aldrig kvalificerat sig för skuldlättnader som Jamaica, Pakistan, Sri Lanka och Tunisien.

Om den växande skuldkrisen inte hanteras kan den leda till växande fattigdom och stort lidande, på samma sätt som tidigare skuldkriser. Sverige bör verka för att de fattigaste länderna får totala och ovillkorade skuldavskrivningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ansaret för skuldkrisen kan inte enbart läggas på de fattiga länderna. Internationella institutioner och länder i den rika delen av världen har ett stort ansvar för flera länders skuldkris. Många gånger har man lånat ut pengar till diktaturer trots att man varit medveten om att lånen inte skulle komma befolkningen till del. I dessa fall är det tydligt att långivarna har ett medansvar för skuldsättningen och skulderna är att betrakta som illegitima. Det var därför välkommet när Norges regering i augusti 2012 meddelade att man beslutat tillsätta en skuldrevision för att undersöka hur stor del av Norges fordringar på fattiga länder som är legitima. Vänsterpartiet menar att Sverige bör följa det norska exemplet. Sverige bör driva på för en global skuldrevision enligt norsk modell för att undersöka vilka fordringar som är legitima. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utöver skuldavskrivningar krävs nu förändringar i den globala ekonomin som förhindrar att skuldsituationen förvärras och att nya skuldkriser uppstår. Bland åtgärderna finns bättre reglering av lånemarknaden och skatterättvisa. Den samlade utvecklingspolitiken bär också ett tungt ansvar för att de fattigaste länderna inte ska drabbas av skuldkriser. En av flera förutsättningar för utveckling i fattiga länder är att det skapas internationella system för hållbar långivning.

Nätverket Eurodad (the European Network on Debt and Development) som samlar flera biståndsorganisationer runt om i Europa har presenterat flera förslag på hur framtida skuldkriser kan undvikas. Det föreslår bl.a. en internationell insolvenslag med en domstol som ska kunna hantera fall med tvivelaktiga skulder. I dag tar sådana fall lång tid att lösa vilket får utdragna, svåra och ofta orättvisa konsekvenser. Ett annat förslag är att fastställa en princip som alltid sätter efterlevnaden av mänskliga rättigheter framför återbetalning av skulder. Exempelvis ska det inte vara tillåtet att skära ned på sjukvård och utbildning för att betala av skulder. Slutligen vill de införa ett bindande ramverk för ansvarsfullt långivande och låntagande för att undvika att ytterligare illegitima skulder uppstår. Vänsterpartiet anser att Sverige bör göra mer för att bromsa den pågående skuldkrisen och förhindra framtida kriser, utifrån de förslag som lyfts fram av Eurodad. Sverige bör som enskilt land såväl som i EU och FN agera för att uppmärksamma frågan om den växande skuldbördan och ta fram en strategi för att förebygga kommande skuldkriser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.9 IMF och Världsbanken

För drygt 70 år sedan bildades Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF). Världsbankens roll är att genom finansiell hjälp och rådgivning bidra till fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling. IMF:s uppdrag är att övervaka och ge råd gällande medlemsstaternas ekonomiska politik, ge lån till medlemsländer med finansiella problem och bidra med experthjälp och teknisk assistans. Tillsammans är IMF och Världsbanken centrala för såväl den rådande ekonomiska världsordningen som för enskilda länder.

IMF och Världsbanken är formellt delar av FN-systemet och ligger under FN:s ekonomiska och sociala råd (Ecosoc). Dock skiljer sig IMF och Världsbanken tydligt åt på flera punkter från övriga FN-organ, exempelvis när det gäller fördelningen av röster inom institutionerna som inte utgår från principen om ett land och en röst. I stället har världens rikaste länder ett betydande inflytande, samtidigt som utvecklingsländerna har en väldigt liten möjlighet att påverka IMF och Världsbanken. I stället avspeglar fördelningen av rösterna i stora delar maktförhållandena i världen vid institutionernas bildande 1944. Det har i flera år pågått ett arbete med att reformera pågående röstfördelning, men detta reformarbete handlar primärt om att kompensera växande tillväxtekonomier och i mindre utsträckning om att göra röstfördelningen mer demokratisk. Kina har bl.a. stärkt sitt inflytande men USA är fortfarande dominerande och kan blockera beslut. Kraven på ett mer rättvist sätt att beräkna rösterna är således fortfarande högaktuella. Sverige bör verka för en fortsatt revidering av röstfördelningen i IMF:s och Världsbankens högsta beslutande organ, guvernörsstyrelsen, för att öka utvecklingsländernas inflytande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

IMF och Världsbanken har genom sin historia varit starkt kritiserade. Exempelen är många på hur man under kalla kriget gav lån och bidrag till västvänliga diktaturer och auktoritära regimer. Under 1980- och 1990-talen tvingades merparten av länderna i Afrika, Asien och Latinamerika att genomföra olika former av strukturanpassningsprogram designade av IMF och Världsbanken. Centralt för programmen var privatiseringar, nedmontering av offentlig sektor, avregleringar och handelsliberaliseringar, vilket i många länder fick katastrofala sociala och ekonomiska effekter.

Även IMF:s ageranden under den ekonomiska krisen i Sydostasien 1997 och Argentina 2001 har mötts av stark kritik. Missnöjet med IMF:s och Världsbankens krav och villkor, deras s.k. konditionalitet, har under det senaste decenniet resulterat i att ett flertal länder valt att betala tillbaka sina lån till IMF i förtid för att komma undan kraven. I Latinamerika och Sydostasien har dessutom regionala fonder bildats för krishantering för att bryta ländernas beroende av IMF.

Organisationen The Bretton Woods Project, som granskar IMF:s och Världsbankens verksamhet, konstaterar att politiska protester och folkliga resningar till följd av reformer som drivits fram av IMF är vanligt förekommande. Bara under det senaste året har massdemonstrationer mot IMF-program ägt rum i Argentina, Egypten, Haiti, Sri Lanka och Tunisien.

I Argentina gör sig krisen från början av 2000-talet nu påmind. Då ledde olika typer av åtstramningsåtgärder från IMF:s program till ekonomisk tillbakagång och en minskning av BNP med 20 procent mellan 1998 och 2002. Arbetslösheten steg till över 20 procent samtidigt som reallönerna sjönk med 18 procent. Sju av tio barn föll under fattigdomsgränsen. Argentinas nuvarande ekonomiska problem är en följd av den förra

krisen. Oansvariga långgivare har stått fast vid sina krav. Argentina har betalat av dessa lån genom att ta nya lån och därmed lagt grunden för en ny skuldcrisis som nu hanteras genom IMF-lån. Dessa lån kommer återigen med krav på nedskärningar som drabbar det argentinska folket. Kraven innefattar bl.a. budgetnedskärningar, anställningsstopp och uppsägningar samt en pensionsreform. Återigen får det argentinska folket betala för oansvariga långgivares handlingar och regeringens högerpolitik.

Även om det har skett viss förbättring av IMF:s och Världsbankens verksamhet krävs ytterligare reformer. Vänsterpartiets utgångspunkt är att varje land måste ha rätt att på sina egna villkor kunna utforma sin ekonomiska politik. Folket måste i demokratiska val ha möjligheten att ta ställning till de ekonomiska vägval som varje land ställs inför. Sverige bör i IMF och Världsbanken verka för en reformering av institutionernas makroekonomiska krav för att öka möjligheterna för låntagare att själva utforma sin ekonomiska politik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

IMF:s och Världsbankens ageranden är ibland motsägelsefulla och institutionerna drar vid vissa tillfällen åt olika håll i centrala frågor. Oxfam kritiserar Världsbanken för att den i rapporten *The Changing Nature of Work* förespråkar avregleringar inom arbetsmarknaden och nedmontering av löntagares rättigheter samt tonar ned betydelsen av den växande ojämlikheten i världen. I sin kritik pekar Oxfam på att IMF å andra sidan lyfter vikten av högre minimilöner som svar på den växande ojämlikheten och att Oxfams egna studier pekar på att flera länder är på väg att höja sina minimilöner – en strävan där Världsbankens stöd skulle kunna vara avgörande. Vänsterpartiet menar att dessa s.k. Bretton Woods-institutioner i högre grad bör sträva i samma riktning och att den riktningen bör styras av Agenda 2030. Regeringen bör verka för att IMF:s och Världsbankens verksamhet anpassas till Agenda 2030. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I december 2017 meddelade Världsbankens chef Jim Yong Kim att banken efter 2019 skulle upphöra med låneprojekt till gas- och oljeutvinning samt borrhning och drift av oljebrunnar. Banken meddelade också att den kommer att använda sig av ett skuggpris på koldioxid i de ekonomiska analyserna av alla projekt i sektorer med höga utsläpp.

Bankens besked bedöms som viktiga av flera miljöorganisationer som pekar på att många satsningar inte skulle bli av utan stöd från Världsbanken och att banken tidigare gjort stora investeringar i sektorn. Samtidigt finns det mycket kvar att göra i Världsbankens miljö- och klimatarbete. Löftet innebär inget totalt stopp av finansiering för projekt som rör fossila bränslen eller fossil energi. Bland annat undantas byggandet av gas- och oljeledningar och lån till fattiga länder för sådana investeringar under vissa förutsättningar. Lån via mellanhänder omfattas inte heller. På den vägen finansierar Världsbanken indirekt byggandet av kolkraftverk i länder som Bangladesh, Indien och Filippinerna.

Vänsterpartiets kritik mot Världsbankens bristande klimat- och miljöarbete utvecklas i motionen *Klimaträttvisa* (2018/19:392). Vår politik om IMF och Världsbanken beskrivs närmare i motionen *Världsbanken och IMF* (2014/15:80).

13 En biståndspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling

Under lång tid har Vänsterpartiet varit pådrivande för att Sverige ska uppnå målet att 1 procent av BNI ska avsättas för internationellt utvecklingssamarbete. Vi är därför mycket glada över att vi tillsammans med S-MP-regeringen i budgeten för 2018 nådde målet. Nu är det dags att gå vidare, behovet av ett fungerande och effektivt bistånd är stort. Därför bör enprocentmålet göras till ett enprocentsgolv som utvecklingssamarbetet inte får understiga.

Vänsterpartiets utgångspunkt för bistånd är den internationella solidariteten. Vi menar därför att utvecklingssamarbetet ska utgå från mottagarnas prioriteringar, inte från egenintressen i givarländer eller som ett maktmedel mot mottagarna. Vänsterpartiet menar att en förutsättning för en framgångsrik fattigdomsbekämpning är att det politiska och ekonomiska självbestämmandet i mottagarländerna ökar. Varje land har sin egen historia och sin egen unika situation och det finns således aldrig en enda väg till utveckling. I den s.k. biståndseffektivitetsagendan, som antogs i Paris 2005 och sedan uppdaterats i Accra, Busan och Mexiko City, framgår att mottagarländernas inflytande över utvecklingssamarbetet måste öka. Biståndsgivarna har lovat att förändra attityder och metoder för att anpassa sitt bistånd bättre till varje enskilt samarbetsland. Mottagarländerna måste med andra ord äga sin egen utveckling.

Tyvärr måste vi konstatera att utvecklingen på flera håll går i rakt motsatt riktning. Givarländernas avräkningar för kostnader för flyktingmottagande har ökat kraftigt de senaste åren, EU driver på för att använda bistånd till militär verksamhet och har i allt större utsträckning börjat använda bistånd för att pressa fattiga länder att stoppa människor på flykt. Samtidigt driver flera EU-länder på för en bredare definition av privatsektorbistånd som riskerar att leda till att biståndspengar går till företag i rika länder i stället för till fattiga människor i fattiga länder. Det är gamla och omoderna sätt att bedriva bistånd, som har prövats och som har misslyckats.

Ägarskap är en fråga om demokrati, men också om effektivitet. Ägarskap är dessutom centralt för att biståndspolitikerna ska genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från fattigas perspektiv på utveckling samt sträva mot målet att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. En effektiv biståndspolitik kräver att mottagaren äger sin egen utveckling. Det är de människor som känner fattigdomen och orättvisorna i sin vardag som behöver sätta dagordningen för biståndet. Därför måste besluten om landets utveckling tas av invånarna själva – detta är grunden för demokrati. Vänsterpartiet menar att det är centralt att befolkningen i de fattiga länderna tillåts att formulera sina egna mål och visioner och styra sin egen utveckling. Vår uppfattning har stöd i biståndseffektivitetsagendan samt de övriga internationella och svenska riktlinjer som styr biståndet. Dessa överenskommelser behöver ett kraftfullt försvar idag. Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att allt utvecklingsbistånd ska följa biståndseffektivitetsagendan, utgå från respektive mottagarlands egna behov, respektera dess suveränitet och inte förknippas med ekonomiska villkor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13.1 En feministisk biståndspolitik

Trots att det råder bred enighet om att jämställdhetsfrågor är centrala både för utveckling i stort och i svenskt utvecklingssamarbete så saknas det tydliga siffror på hur stor andel av det svenska biståndet som går till flickor och kvinnor respektive pojkar och män. Regeringen konstaterar i budgetpropositionen för 2018 att ”andelen insatser som på något sätt främjar jämställdhet och kvinnors egenmakt rapporteras vara 52 procent” men presenterar inga uppgifter när det gäller faktiska resurser.

Vänsterpartiet menar att Sverige, i en värld där kvinnor systematiskt diskrimineras och åsidosätts, bör ha som målsättning att avsätta hälften av biståndet eller mer till flickor och kvinnor. Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är på samma sätt viktigt att det skapas tydliga sätt att följa hur stor andel av biståndet som går till flickor och kvinnor respektive pojkar och män i internationella organisationer. Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Att få bestämma över sin egen kropp och uttrycka sin egen sexualitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Men det är en rättighet som kränks och inskränks i många länder som Sverige bedriver utvecklingssamarbete med. Bristande tillgång till preventivmedel och sexualupplysning, bristande mödravård och starka begränsningar i aborträtten är centrala hinder för utveckling och fattigdomsbekämpning. Behovet är stort av givarländer som är beredda att stötta organisationer som arbetar för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i fattiga länder. Alltför många givare saknar viljan eller modet att engagera sig i dessa kontroversiella frågor. Samtidigt ser vi hur de krafter som motarbetar aborträtten är aktiva i många fattiga länder och flyttar fram sina positioner. Trumps beslut att återinföra den s.k. Mexico City Policy (eller munkavleregeln), som hindrar USA från att finansiera organisationer som arbetar för aborträtten, utgör ett mycket stort hot mot kvinnors rättigheter och ett tydligt bakslag för den globala utvecklingspolitiken. Den amerikanska organisationen Mari Stopes International har beräknat konsekvenserna av Mexico City Policy. De menar att ytterligare 2 miljoner osäkra aborter kommer att ske och att 22 000 fler kvinnor och flickor kommer att dö till följd av komplikationer vid graviditet eller förlossning mellan 2017 och 2020, om inte behoven täcks av annan finansiering.

Den svenska regeringen har markerat tydligt mot Trumps beslut och politiska inriktning, både i retorik och faktiskt handlande, exempelvis genom initiativet She Decides. Vänsterpartiet har hela tiden drivit på för att regeringen ska avsätta ännu mer resurser till SRHR och menar fortsatt att de svenska åtagandena har varit för små. RFSU menar att finansieringsunderskottet fortfarande är omfattande. Exempelvis behöver UNAIDS ytterligare 7 miljarder USD för att nå sina mål till år 2020, och det fattas 6 miljarder USD årligen för att säkra tillgång till och information om preventivmedel till flickor och kvinnor i låg- och medelinkomstländer.

RFSU har i flera rapporter granskat hur stor andel av det svenska biståndet som går till SRHR. Våren 2018 presenterade de en granskning som omfattar perioden 2010–2017. Under de senaste åren har biståndet till SRHR ökat i reala termer, men som andel av det totala biståndet har det legat på ungefär samma nivå. För 2016 och 2017 har det handlat om ca 2,7 miljarder kronor årligen och runt 6–7 procent av det totala biståndet.

SRHR måste prioriteras i vårt utvecklingssamarbete. Av denna anledning har Vänsterpartiet under flera år drivit att minst 10 procent av biståndsbudgeten ska öronmärkas för SRHR – ett mål som även IPCI (International Parliamentarians' Conference on the Implementation of the ICPD Programme of Action) ställde sig bakom i sin slutdeklaration, Stockholm Statement of Commitment. Regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten, samt verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett område med växande utmaningar är arbetet med SRHR-frågor i humanitära kriser. Vi ser i dag ett tydligt samband mellan väpnade konflikter och ökad mödradödlighet, barnäktenskap och sexualiserat våld. I dag pågår flera utdragna konflikter runt om i världen och fler människor än någonsin tidigare befinner sig i dag på flykt. Vi ser också att människor lever på flykt under allt längre tid. 6,7 miljoner människor beräknas leva i utdragna flyktingsituationer under UNHCR:s mandat, och 5,2 miljoner under UNRWA:s mandat. I genomsnitt varar en utdragen flyktingsituation i 26 år, enligt UNHCR. Behoven är enorma i konfliktområden och i flyktingläger. Det handlar om att motarbeta barnäktenskap och sexualiserat våld och säkra tillgången till preventivmedel, säkra aborter och mödravård. Flera organisationer, exempelvis UNFPA och IPPF (International Planned Parenthood Federation) har börjat ställa om sin verksamhet för att förstärka sitt arbete med SRHR i humanitära kriser. Den svenska regeringen har betonat frågan vid flera tillfällen men trots detta saknas SRHR i den nya strategin för Sveriges humanitära bistånd för 2017–2020. Strategin betonar att jämställdhetsperspektivet ”ska säkerställa att kvinnors, mäns, flickors och pojkars specifika humanitära behov och möjligheter till aktörskap beaktas och tillgodoses i verksamheten” men nämner inte SRHR explicit. Detta försvårar uppföljningen av SRHR-insatser i det humanitära biståndet, vilket Vänsterpartiet beklagar. Regeringen bör öka stödet till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i det humanitära biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13.2 Klimatbistånd

Extrema väderhändelser som torka och översvämningar slår redan i dag hårt mot människor i stora delar av världen och klimatfrågan är en av de frågor som oroar människor allra mest. De länder som släpper ut mest växthusgaser är de som drabbas lindrigast av växthuseffekten. I stället är det utvecklingsländer som kommer att få bära 75–80 procent av klimatförändringarnas skador och kostnader, enligt Världsbanken (World Development Report, 2010).

I FN:s klimatpanels delrapport om klimatpåverkan i mars 2014 konstateras att livet och försörjningsmöjligheterna för hundratals miljoner människor redan är påverkade av klimatförändringarna. De fattiga och redan utsatta i världen drabbas värst av värme, torka, översvämningar, sjukdomar och bristande vattenkvalitet. Oavsett om fattiga och marginaliserade grupper lever i rika eller fattiga länder drabbas de värst. Många ekosystem har försvagats i produktionsförmåga och förmår inte generera för människan nödvändiga tjänster som matproduktion, rent vatten och klimatreglerande funktioner. Nödvändiga grödor riskerar därmed att minska vilket kan leda till försvagad livsmedelsförsörjning, hungerkatastrofer och massflyttningar. För att lyckas kombinera en effektiv fattigdomsbekämpning med ekologisk hållbarhet krävs satsningar på

miljövänlig och hållbar produktion av energi och livsmedel samt omställning till en mer miljövänlig transport- och industrisektor.

Vänsterpartiet vill därför se ett nytt klimatbistånd som ska användas till förebyggande klimatåtgärder som motverkar konsekvenserna av de klimatförändringar vi redan ser. Klimatmålen måste gå före kortsiktiga vinstintressen och den rika delen av världen måste ta sitt historiska ansvar. Det klimatbistånd vi vill se ska bestå av nya additionella medel, dvs. vara ytterligare medel utöver det utlovade biståndet och trappas upp under tre år. Pengarna kan t.ex. användas för omställning till ekologiskt hållbara jordbruk, teknikutveckling eller utbyggnad av förnybar energi.

13.3 Rätten till utbildning

Alla barn har rätt till utbildning. Denna rättighet gäller även barn på flykt, vid kriser och konflikter. Trots det finns det många faktorer som hindrar barn från att förverkliga denna rättighet. Framsteg har gjorts, inte minst tack vare millenniemålen, men det finns fortfarande betydande brister, särskilt för flickor. Nära 60 miljoner barn i grundskoleåldern går inte i skolan i dag. Betydligt fler saknar tillgång till tidigt lärande och förskola. Fler barn än någonsin tidigare befinner sig på flykt och riskerar därmed att växa upp utan, eller med bristfällig, tillgång till utbildning.

Utbildning är så vitalt för barns utveckling och överlevnad att det kan ses som ett grundläggande humanitärt behov. Trots det är utbildningsinsatser underfinansierade inom det humanitära arbetet. Under 2016 investerades endast 1,4 procent av världens humanitära bistånd i utbildningsinsatser. Utöver barn som lever i humanitära kriser hindras barns utbildning av diskriminering och fattigdom. Flickor hindras särskilt av bristande tillgång till vatten och sanitet i skolorna, patriarkala föreställningar om flickor och kvinnor samt bristande tillgång till SRHR.

Vänsterpartiet menar att Sverige bör arbeta för att stärka insatserna för att rätten till utbildning efterlevs fullt ut. Sverige bör inom utvecklingssamarbetet verka för inkluderande utbildning av hög kvalitet och trygga skolor för både flickor och pojkar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13.4 Privatsektorbistånd

Den tidigare borgerliga regeringen arbetade ihärdigt för att stärka den privata sektorns roll i utvecklingssamarbetet. Vänsterpartiet har ifrågasatt den prioriteringen, delvis p.g.a. bristerna i uppföljning och redovisning avseende privatsektorbiståndet. För att biståndet på ett effektivt sätt ska bidra till utveckling anser Vänsterpartiet att alla utvecklingsinsatser, inklusive de som utförs av den privata sektorn, som grundregel ska omfattas av samma regler för uppföljning och mätas mot samma rapporteringsindikatorer. Regeringen bör säkerställa att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingssamarbete, inklusive de inom den privata sektorn, ska följa Sveriges politik för global utveckling samt den svenska politikens utvecklingsmål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Inom OECD:s biståndskommitté DAC har det länge pågått ett arbete med att se över vad som ska kunna räknas som bistånd. En del av översynen handlar om att vidga definitionerna av privatsektorbiståndet. Förhandlingarna strandade hösten 2017 och det är nu oklart hur arbetet ska fortsätta. En sådan breddning riskerar att leda till att

biståndet i större utsträckning finansierar företag i givarländer i stället för biståndets verkliga målgrupper. En viktig princip att värna när det gäller privatsektorbistånd är den om additionell effekt, som säger att bistånd endast ska ges via privat sektor om det finansierar satsningar som annars inte hade skett. Vänsterpartiet oroas av utvecklingen inom DAC som riskerar att urholka biståndet och menar att Sverige måste utgöra en tydlig motvikt mot denna utveckling. Medan förhandlingarna står stilla råder de nuvarande vaga riktlinjerna som är väldigt tillåtande. Därför är det viktigt att Sverige driver på för att komma vidare med ett mer restriktivt regelverk. En annan risk med privatsektorbistånd är att det leder till en ökad andel bundet bistånd, som binds till köp av varor och tjänster från företag i givarländerna. Regeringen bör verka för att förändringarna i DAC:s regelverk inte leder till en urholkning av biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13.5 Värna biståndet

Mot bakgrund av hur liten del av de globala penningflödena som utgörs av bistånd är det mycket viktigt att biståndet värnas. Biståndsmedel måste gå till verkliga biståndsinsatser i enlighet med biståndseffektivitetsagendan. Avräkningar för kostnader i givarländer, företagsbistånd som finansierar företagets verksamhet i stället för biståndets målgrupp, eller biståndspengar som går till militär eller säkerhetspersonal måste avvecklas.

En förutsättning för att garantera kvalitet, transparens och uppföljning är att biståndet inte kanaliseras via s.k. skatteparadis. Skatteparadis definieras som ett land med bl.a. stark banksekretess, låg beskattning och svaga regelverk för finansiella transaktioner. Swedfund är ett statligt riskkapitalbolag som erbjuder riskkapital och kompetens för investeringar i fattiga länder i Afrika, Asien, Latinamerika och till länder i Östeuropa som inte är EU-medlemmar. Verksamheten finansieras via biståndsbudgeten. Efter att tidningen *Omvärlden* 2008 avslöjade att 20 procent av deras budget, 98 miljoner kronor, hade gått via skatteparadis som Brittiska Jungfruöarna och Caymanöarna, där insynen är obefintlig och alla transaktioner hålls hemliga, togs nya ägardirektiv för Swedfund fram. I direktiven säger man att Swedfund inte ska medverka i investeringar via territorier som OECD:s sammanslutning Global Forum inte har bedömt som tillräckligt transparenta i sin ”Peer Review Process”. Problemet är att Global Forums utvärdering inte på långa vägar räcker för att avgöra om ett territorium är ett skatteparadis som gömmer kriminalitet och bidrar till skatteflykt och korrupcion. I realiteten innebär de nya ägardirektiven att Swedfund kan fortsätta att kanalisera pengar via fonder i välkända skatteparadis som Jersey, Caymanöarna och Brittiska Jungfruöarna.

Den norska regeringen har beslutat att inga nya biståndssatsningar ska gå via skatteparadis och tillsatt en utredning om existerande investeringar i skatteparadis med målsättningen att Norge ska avveckla alla fonder i skatteparadis. En väg att gå är att använda sig av EU:s vita/svarta lista över skatteparadis. Som en effekt av listan har flera skatteparadis öppnat upp sig och räknas numera inte som skatteparadis. Samtidigt finns det problem med att vissa medlemsstater som t.ex. Malta fortfarande inte har en tillräckligt välutbyggd lagstiftning. Sverige bör följa Norges exempel och införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sommaren 2017 öppnade EU-kommissionen för att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet. En stor majoritet av EU-parlamentarikerna har nu röstat för att gå vidare i förhandlingen med ministerrådet. Det här innebär att det nu finns stark uppslutning bakom förslaget inom EU. Denna användning av biståndsmedel strider tydligt mot biståndets principer enligt DAC:s kriterier och EU:s fördrag. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till denna utveckling och menar att Sverige måste bromsa den inom EU. Sverige bör inom EU verka för att stoppa förslaget att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regler formulerade av OECD:s biståndskommitté DAC (DAC-reglerna) styr vad som får räknas som internationellt bistånd. DAC har i dag 30 medlemmar, däribland Sverige. Reglerna är dock ett golv, inte ett tak. Enligt DAC-reglerna är det tyvärr tillåtet att använda biståndspengar för att bl.a. finansiera skuldavskrivningar, flyktingmottagande och utländska studenter vid högskolor i givarlandet. Medlemmarna i OECD förbinder sig alltså att inte vara sämre än vad DAC kräver, men det är tillåtet att vara bättre. Samtidigt ser vi hur en rad länder missbrukar möjligheten till avräkningar och låter mycket stora delar av biståndsbudgeten finansiera verksamhet som inte är att betrakta som utvecklingssamarbete.

Vänsterpartiet har vid flera tillfällen yrkat på att Sverige ska verka för att skrivningar i DAC:s regelverk som tillåter att biståndspengar används för skuldavskrivningar, utländska studenter vid högskolor i givarländerna och flyktingmottagande ska strykas. Sverige bör verka för förändringar av DAC:s regelverk så att biståndet värnas och att kostnader för flyktingmottagande, skuldavskrivningar och utländska studenter inte ska kunna räknas som bistånd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13.6 Öka biståndets förutsägbarhet

I en tid då behoven av bistånd är så stora är det extra viktigt att värna effektiviteten och förutsägbarheten inom biståndspolitik. Förutsägbarheten inom biståndet har stor inverkan på effektiviteten och aktörernas förutsättningar att planera sin verksamhet och sina insatser. Förutsägbarhet inom biståndet – att partnerorganisationer kan vara säkra på när biståndsutbetalningar kommer och hur stora de kommer att vara – har länge understrukits av både partnerländer och givare. En förutsägbar finansiering är också en central del av de internationella åtaganden för bistånd som slutits i Paris, Accra, Busan och Mexiko City. När den brister undergrävs både givare och partners i sina strävanden efter resultat.

Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) har granskat växelkursfluktuationers betydelse för svenskt bistånds förutsägbarhet. Riksrevisionen granskade frågan redan 2014 och i sitt svar, Riksrevisionens rapport om valutahanteringen i det internationella utvecklingssamarbetet (skr. 2014/15:49) meddelade regeringen att frågan om valutarisker skulle utredas av UD och Sida. Någon sådan utredning har inte gjorts, i stället har alltså EBA nu gjort det. Studien konstaterar att växelkursfluktuationer har en väsentlig inverkan på förutsägbarheten i svenska biståndsåtaganden. Detta beror på att majoriteten av det bistånd som finansieras av Sverige genomförs i andra valutor än svenska kronor. Tiden mellan det svenska åtagandet i svenska kronor och utbetalning i andra valutor skapar en finansiell osäkerhet. Ju längre tid och ju mer volatila valutorna är, desto större är effekten på förutsägbarheten. Hur stora effekterna blir varierar

givetvis, men enligt EBA:s studie kan en partnerorganisation eller mottagare i genomsnitt ha en osäkerhet om värdet av svensk finansiering på cirka (+/-) 9 procent, redan det år åtagandet görs. För ett treårigt projekt växer osäkerheten till i genomsnitt på (+/-) 27 procent. I studien påvisas hur detta leder till ett ineffektivt genomförande och en överkontraktering som försämrar värdet av det svenska biståndet.

Studien presenterar också flera förslag på hur detta problem kan hanteras. Bland annat skulle förutsägbar finansiering kunna ges genom att erbjuda partnerorganisationer fasta valutakurser för åtaganden i de fall organisationerna arbetar i större valutor. Ett sådant erbjudande skulle utgå från samlade valutaterminer, en befintlig tjänst från Riksgälden. Ett annat förslag är att låta Sida utnyttja sin möjlighet att använda sitt garantiinstrument för att minska riskerna för biståndsaktiviteter som genomförs i mindre valutor i utvecklingsländer. Samtliga förslag utgår från befintliga administrativa resurser. De är också i linje med de rekommendationer som Riksrevisionen gav efter granskningen av Sida och UD:s valutahantering 2014. Vänsterpartiet värnar ett förutsägbart och effektivt bistånd och anser att regeringen bör agera för att hantera de risker som beskrivs av EBA. Regeringen bör återkomma med förslag om hur biståndets bristande förutsägbarhet till följd av växelkursfluktuationer kan motverkas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13.7 Transparens

Urholkningen av den svenska biståndsbudgeten i kombination med en ytterst begränsad granskning av hur dessa kostnader leder till utvecklingsresultat motsäger de höga kraven på resultatstyrning och transparens i biståndet.

Sommaren 2011 lanserade den dåvarande regeringen plattformen Open Aid, vars syfte är att offentliggöra strategier, utvärderingar, kostnader etc. för biståndet. Initiativet var lovvärt och har resulterat i viss ökad insyn. Medborgarna har självklart rätt att veta att statsbudgeten används på ett bra sätt och att insatserna kan utvärderas utifrån biståndets mål. Det gäller i givarländerna såväl som i mottagarländerna.

Sex år efter lanseringen av Open Aid kan vi konstatera att det finns vissa brister i den transparens som plattformen erbjuder, inte minst varierar transparensen kraftigt mellan olika poster. När det gäller avräkningarna, exempelvis för kostnader för flyktingmottagande och stipendier till utländska studenter i Sverige, är informationen nästan obefintlig. Generellt saknas tillräcklig information kring de insatser som inte handläggs av Sida eller UD. Även när det gäller de aktiviteter som handläggs från Sida på utlandsmyndigheterna är informationen och transparensen väldigt begränsad. Regeringen bör stärka transparensen inom biståndet inom de områden där det i dag finns brister. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13.8 Det multilaterala biståndet

Sverige är en stor givare av multilateralt bistånd. 2017 gick 10,9 miljarder kronor av det svenska biståndet till multilateralt kärnstöd, enligt Open Aid. Sverige är den största givaren till flera av FN:s utvecklingsfonder och program. Bland de FN-organ som får mest svenskt bistånd finns UNDP, Unicef och UNHCR. Det finns en lång historia av starka relationer mellan Sverige och FN med dess institutioner samt en hög tilltro till deras förmåga att bedriva utvecklingsarbete.

Det multilaterala samarbetet och biståndet utmanas av nationalistiska och reaktionära strömningar runt om i världen, inte minst sedan Donald Trumps tillträde som USA:s president. Sverige har en viktig roll i att tillsammans med de som tror på en multilateral världsordning motarbeta denna utveckling, samtidigt som vi inte får blunda för bristerna inom organisationerna. FN:s storlek är en tillgång, men ibland utgör den också ett hinder för möjligheterna att bedriva ett effektivt arbete.

Det multilaterala biståndet är beroende av medlemsstaternas bidrag. Under senare år har flera fonder och program fått mindre pengar till kärnverksamheten då medlemsländerna i stället tenderat att öronmärka bidrag till utvalda projekt eller länder där givaren har nationella intressen. Det försvårar FN:s långsiktiga insatser för social och ekonomisk utveckling. Under 2010 hade UNDP exempelvis knappt 1 miljard USD till sin kärnverksamhet. Motsvarande siffra 2017 var 612 miljoner USD, samtidigt som det öronmärkta och riktade stödet har legat stadigt på drygt 4 miljarder USD. Sammantaget utgör öronmärkt stöd i dag 75 procent av FN:s fonder och programfinansiering. Trenden att villkora stödet till FN genom öronmärkta projekt behöver vändas. Kärnstödet behövs för att det multilaterala biståndet ska kunna bedrivas långsiktigt och effektivt. Kärnstöd är dessutom mer demokratiskt då organens beslutsfattande församlingar styr över budgetar i stället för de länder som betalar mest.

Finansieringen av FN:s verksamhet bör reformeras för att gynna kärnstödet. Sverige har som ett av få länder fortsatt att ge ett betydande kärnstöd till flera av de multilaterala biståndsgivarna och lyfts ofta fram som en positiv förebild för finansiering av FN-organen. Sverige bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till det multilaterala biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)

Birger Lahti (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Yasmine Posio (V)

Maj Karlsson (V)

Karin Rågsjö (V)

Linda Westerlund Snecker (V)